

ТМГ. XXXVIII	Бр. 2	Стр. 641-653	Ниш	април - јун	2014.
--------------	-------	--------------	-----	-------------	-------

UDK 004:343

Прегледни рад

Примљено: 22. 6. 2012.

Ревидирана верзија: 6. 7. 2012.

Одобрено за штампу: 27. 5. 2014.

Александра Васић

Универзитет у Нишу

Правни факултет

Ниш

СОФТВЕРСКА ПИРАТЕРИЈА И МЕРЕ ЗА ЊЕНО СУЗБИЈАЊЕ *

Апстракт

Све државе у свету имају велики интерес да пруже адекватну заштиту праву на интелектуалну својину, а посебно ауторским и сродним правима. Живимо у времену у ком су кривотворење и пиратерија добили размере епидемије са огромним штетним последицама по светску привреду. Овај рад анализира један од најзначајнијих и најприсутнијих облика пиратерије који су карактеристични за сајбер окружење – софтверску пиратерију. Такође, у раду је дат осврт на мере које су усвојене на међународном нивоу ради спречавања ове негативне појаве, као и пресек стања у Србији, која покушава да ухвати корак са међународним стандардима у овој области.

Кључне речи: пиратерија, софтвер, интелектуална својина, стандарди, интернет

SOFTWARE PIRACY AND MEASURES FOR ITS SUPPRESSION

Abstract

Providing adequate protection of intellectual property rights, especially copyright and related rights, is of special interest to all countries in the world. We live in a time in which the levels of counterfeiting and piracy have escalated to the point of an epidemic, causing enormous negative effects on the world economy. This paper ana-

Aleksandra.vasic@fondmt.rs

* Рад је резултат истраживања на пројекту „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору” бр. 179046 који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

lyzes one of the most important and widespread forms of piracy typical for the cyber environment – software piracy. The paper also reviews internationally adopted measures to deal with this disturbing occurrence and provides an overview of the situation in Serbia, which is currently attempting to catch up with international standards in this area.

Key Words: piracy, software, intellectual property, standards, the Internet

УВОД

Пиратерија је релативно стара и штетна друштвена појава која егзистира још од најранијих времена. Упоредо са развојем интелектуалног стваралаштва, стварали су се и развијали и различити облици и видови неовлашћеног коришћења туђих продуката духовног стваралаштва. Паралелно са променама у друштвеним односима мењали су се и појавни облици пиратерије. Данас, са развојем информатичке технологије, пиратерија све више узима маха и постаје све значајнији друштвени проблем. Дигитално окружење представља плодно тле за цветање пиратерије. Нове технологије омогућавају брзо, лако и јефтино умножавање ауторских дела и предмета сродних права. Интернет омогућава веома лак приступ интелектуалним творевинама, а затим и различите облике неовлашћеног поступања са њим. Када се томе дода и чињеница да је дигитално умножени (копирани) примерак идентичан са оригиналним, онда је нада у поштовање интелектуалне својине и очекивање савесности корисника туђих интелектуалних творевина потпуна илузија (Dutfield & Suthersanen, 2008). Сведоци смо свакодневне присутности појма пиратерија који се везује за разне области људског деловања.

Пиратерија представља масовно и континуирано неовлашћено искоришћавање туђих заштићених интелектуалних творевина којим се наноси велика штета не само интелектуалним ствараоцима, већ и друштву у целини. Она резултира огромним губицима оригиналних стваралаца одређених производа, а притом се крађом продуката њиховог духовног рада повређује и њихова личност. Разлози за постојање и развој пиратерије су различити. Најважнији су следећи: недовољна заштита интелектуалне својине, недовољно развијено друштво, јефтина радна снага у појединим земљама и профитабилност. Ипак, чини се да је кључни разлог за постојање пиратерије енормна разлика у цени између оригиналног и копираног (пиратског) примерка ауторског дела, односно предмета сродног права. Са развојем науке и технологије настали су и нови медији за пренос и складиштење информација па

могућности нелегалног искоришћавања дела која су заштићена ауторским правима попримају све веће размере. Упоредо са развојем интернета и повећавањем корисника на мрежи неовлашћено копирање почело је да представља све већи проблем (Спасић, 2011).

Постоје различити облици пиратерије: филмска пиратерија, музичка, софтверска пиратерија и други. У раду је дат преглед различитих типова софтверске пиратерије и мера које се предузимају у циљу сузбијања ове појаве.

СОФТВЕРСКА ПИРАТЕРИЈА

Софтверска пиратерија је неовлашћено копирање рачунарског програма-софтвера заштићеног ауторским правом. Већина корисника схвата да је ово погрешно, мада постоје и они који не прихватају важност чињенице да је тај исти софтвер вредна интелектуална својина. Оно о чему неки појединци не размишљају када купују софтвер је то да не купују сам софтвер, већ само дозволу да исти користе – уколико се направи више копија него што је дозволом предвиђено тај чин представља пиратерију (Радовановић, 2012, стр. 24). Израз софтверска пиратерија датира из седамдесетих година прошлог века и обично се примењивао на крају софтвера који је био намењен продаји на тржишту (Craig, Honick, & Burnett, 2005, стр. 19–22).

Суштински, софтвер је драгоцен роба. Коришћење програма као што су AutoCad, Microsoft-ови серверски програми и други кошта много. Стога, софтвер индустрија тврди да због пиратерије губи око петнаест милијарди долара на годишњем нивоу, а већи део тог губитка односи се на употребу нелиценцираних копија у интерним мрежама фирми, као и на организовано фалсификовање у Источној Европи и Азији. Постоје мишљења да је појава компјутерских вируса довела до смањења нелегалног умножавања и дистрибуције софтвера управо услед ризика да преносе вирус.

Типови софтверске пиратерије

Пиратерија од стране крајњег корисника. Овај тип софтверске пиратерије јавља се када крајњи корисник (појединац, компанија) неовлашћено користи или репродукује софтвер и састоји се из различитих радњи:

- Коришћење једне лиценциране копије за инсталирање на више рачунара;
- Умножавање материјала за инсталирање и даља дистрибуција;

- Прибављање софтвера који се не продаје у комерцијалне сврхе (на пример, ограничени, академски софтвери);
- Замена материјала на радном месту и ван њега;
- Надоградња система без легалне копије програма који се надограђује (енг. *upgrade*).

Инсталирање нелегалног софтвера на новосостављене рачунаре (Hard Disc Loading – HDL). Ради се о комерцијалној софтверској пиратерији у којој продавац хардвера продаје хард дискове на које инсталира нелегалне копије софтвера. Старији оперативни системи се често користе за ову врсту пиратерије. Неке компаније које се баве продајом рачунара инсталирају пиратске софтвере да би придобиле клијенте, али би потенцијални купци требало да знају да се тиме крше правила и да обрате пажњу при куповини рачунара да на њима не постоје инсталирани програми.

*Клијент – сервер преупотреба (енг. *Overuse*).* Овај облик софтверске пиратерије дешава се када превелики број умрежених запослених лица користе централну копију сервера, а лиценца допушта само одеђени број корисника. Наиме, уколико се на сервер инсталирају програми или локална мрежа које у исто време може да користити више лица мора се имати лиценца која овлашћује на такво поступање (Спасић, 2007).

Фалсификовање софтвера. Фалсификовање софтвера је врста софтверске пиратерије која представља нелегално копирање и продају софтвера тако што се директно имитира производ који је заштићен ауторским правима. Овај вид софтверске пиратерије се у пракси испољава на два начина:

1. Копирање крајњих корисника – пријатељи једни другима позајмљују дискове и
2. Фалсификовање – разни начини копирања и дистрибуирања нелегално копираног софтвера.

Интернет пиратерија. Интернет пиратерија је незаконита репродукција и/или дистрибуција било ког заштићеног дигиталног фајла који може да се прода преко интернета (музички фајлови, видео, филмови, софтвер). Један од првих типова датотека који био на овај начин злоупотребљаван је mp3 фајл, а закони разних земаља различито регулишу ову област. Тако је, на пример, копирање музичке датотеке за личну употребу легално у Европи и Канади, док је у Сједињеним Америчким Државама забрањено.

Интернет пиратерија се јавља у следећим облицима:

- Интернет аукције које нуде фалсификовани софтвер ван легалних канала;

- Пиратски сајтови који нуде софтвер за бесплатно преузимање нових програма или у замену за постављање нових програма на мрежу;
- *Peer-to-Peer* (P2P) мреже¹ које дозвољавају неауторизовану размену софтвера.

СОФТВЕРСКА ПИРАТЕРИЈА У СВЕТУ

Светска организација за интелектуалну својину (енг. *World Intellectual Property Organization* – WIPO²) учинила је значајне напоре у циљу сузбијања пиратерије усвајањем многобројних међународних прописа. Међутим, ефекти нису били задовољавајући, јер WIPO не предвиђа могућност изрицања санкција према државама чланицама или појединцима за непоштовање својих правила (Бесаровић, 2005, стр. 295). На заштити права интелектуалне својине WIPO тесно сарађује са Светском трговинском организацијом (енг. *World Trade Organization* – WTO), која тражи од држава које су њене чланице да својим националним законодавствима спрече пиратерију.

Са настанком појма интелектуалне својине и ширењем ове области расла је и потреба за усаглашавањем националних прописа и то је до сада најсвеобухватније учињено на нивоу WTO. Наиме, поред Споразума о оснивању светске трговинске организације, 1994. године потписана су и четири анекса који заједно чине Финални акт Уругвајске рунде ГААТ-а, а анекс 1Ц Споразума о WTO је Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине (енг. *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights* – TRIPS) (Цветковић, 2010, стр. 47–56). TRIPS данас представља најзначајнији извор права који се односи на целокупну област заштите права интелектуалне својине јер обавезује све државе чланице WTO да националним законодавством обезбеде адекватну заштиту права интелектуалне својине, под чим се подразумева не само доношење ваљаних законских прописа о свим облицима заштите права интелектуалне својине који ће се заснивати на стандардима заштите које

¹ Peer-to-Peer (P2P) је мрежа где се налази мноштво клијената који су равноправни у учешћу, једино је ограничење брзина интернет везе једног клијента. Овакве мреже се највише користе за дељење докумената, видео, аудио података и слично. Разлог лежи у томе да не постоји неко ко ће контролисати који подаци се деле у мрежи, јер не постоји сервер нити неки главни рачунар који надгледа све остале.

² World intellectual property organization – WIPO је агенција Уједињених нација са седиштем у Женеви чији је основни циљ унапређење заштите интелектуалне својине како би се подстакла стваралачка активност, припрема и закључивање нових мултилатералних уговора из ове области.

прописује TRIPS, већ и имплементација – практично спровођење усвојених прописа (Миладиновић, 2006, стр. 276–285). Земље чланице Светске трговинске организације приступањем Споразуму о оснивању обавезале су се да прихвате и Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине.

Најзначајнија тековина TRIPS огледа се у томе што је у право интелектуалне својине увео следеће принципе на којима се, уосталом, заснивају и остали споразуми у оквиру Светске трговинске организације:

- Клаузула најповлашћеније нације којом се предвиђа да свака предност, привилегија, олакшица или имунитет коју једна чланица WTO одобрава другој чланици у домену остваривања права и трговине правом интелектуалне својине, мора одмах и безусловно да се прошири и на остале државе чланице.
- Клаузула националног третмана је у суштини принцип недискриминације јер предвиђа у области заштите права интелектуалне својине једнак третман домаћим и страним субјектима.

Треба посебно истаћи да TRIPS споразум предвиђа правила за решавање спорава који због пиратерије настану на међународном тржишту. Такође, успоставља принудни механизам за увођење трговинских санкција државама чланицама за непоштовање права интелектуалне својине на својој територији.

Оно што је од посебног значаја у домену заштите рачунарског програма, као резултата људског стваралаштва, јесте то да TRIPS у члану 10 гарантује да ће софтвер бити заштићен као књижевна дела на основу Бернске конвенције.³ Државе чланице WTO дужне су да ауторима рачунарских програма или њиховим наследницима гарантују право да одобре или забране комерцијално давање у закуп јавности оригинала или копија својих ауторских дела.

Главни циљ TRIPS-а је да државе чланице предузимају све прописане мере и пруже адекватну заштиту носиоцу права од сваке повреде, било да је реч о домаћем или страном лицу.

³ Конвенција за заштиту књижевних и уметничких дела донета у Берну 1886. године поставила је темеље међународне заштите ауторског права. Конвенција установљава основне принципе, обавезне за све земље чланице, на које се аутори или носиоци ауторског права могу позвати у земљама чији они нису држављани (начело асимилације припадника Бернске конвенције са домаћим држављанима, начело минималних права итд.)

*Савез произвиђача софтвера за пословну примену
(Business Software Alliance – BSA)*

BSA је водећа организација посвећена промовисању сигурног и легалног *online* окружења. Основана је 1988. године, а њен примарни циљ је развијање свести и едукација јавности о ауторским правима над софтвером, информатичкој безбедности, електронском пословању и другим питањима везаним за *интернет*. Активна је у више од осамдесет земаља у читавом свету, а у Србији од 2002. године. Неке од чланица BSA су: *Adobe, Apple, Autodesk, Compaq, Dell, IBM, Intel, Macromedia, Microsoft, Novell* и многе друге. BSA сваке године наручује глобалну студију о нивоу пиратерије у свету од међународне аналитичарске агенције за информационе технологије International Data Corporation (IDC). С обзиром на то да се израђује годинама уназад ова глобална студија омогућава да управо софтверска пиратерија буде најистраживанији вид пиратерије. Што се методологије за израду ове глобалне студије тиче, она се заснива на процени колико је софтвера инсталирано на личним рачунарима у једној земљи, па се тај број упоређује са бројем рачунарских програма које су компаније испоручиле.

Подаци глобалне студије о нивоу софтверске пиратерије за 2011. годину показују да је глобална стопа пиратерије 41%, што је за 1% више у односу на 2008. годину.⁴ У Европској унији стопа софтверске пиратерије била је око 33% (што је за 2% мање у односу на пар претходних година), у Сједињеним Америчким Државама 19%, док је глобална студија из 2011. године показала да је највећа стопа софтверске пиратерије у земљама у развоју.

И поред неспорног труда произвођача софтвера и влада да се заустави незаконита употреба рачунарских програма, ово је и даље огроман проблем који кочи економски напредак. Само у 2011. години губици које су претрпеле компаније које се баве производњом софтвера премашују цифру од 63 милијарде америчких долара.

⁴ Доступно на адреси
http://portal.bsa.org/globalpiracy2011/downloads/study_pdf/2011_BSA_Piracy_Study-InBrief.pdf

Табела 1. Преглед првих 20 економија базиран на подацима о комерцијалној вредности пиратизованог компјутерског софтвера за 2011. годину

Table 1. Overview of the first twenty economies based on data on the commercial value of pirated computer software for 2011

	Вредност пиратизованог софтвера	Легална продаја	Стопа пиратерије
САД	\$9,773	\$41,664	19%
Кина	\$8,902	\$2,659	77%
Русија	\$3,227	\$1,895	63%
Индија	\$2,930	\$1,721	63%
Бразил	\$2,848	\$2,526	53%
Француска	\$2,754	\$4,689	37%
Немачка	\$2,265	\$6,447	26%
Италија	\$1,945	\$2,107	48%
УК	\$1,943	\$5,530	26%
Јапан	\$1,875	\$7,054	21%
Индонезија	\$1,467	\$239	86%
Мексико	\$1,249	\$942	57%
Шпанија	\$1,216	\$1,548	44%
Канада	\$1,141	\$3,085	27%
Тајланд	\$852	\$331	72%
Јужна Кореја	\$815	\$1,223	40%
Аустралија	\$763	\$2,554	23%
Венецуела	\$668	\$91	88%
Малезија	\$657	\$538	55%
Аргентина	\$657	\$295	69%

Извор:

http://portal.bsa.org/globalpiracy2011/downloads/study_pdf/2011_BSA_Piracy_Study-InBrief.pdf

BSA се подизањем свести о негативном финансијском и оперативном утицају са којим се суочавају компаније и појединци који користе нелиценцирани софтвер труди да постигне повећање у коришћењу лиценцираног софтвера.

Такође, ова организација у сарадњи са својим чланицама покушава да стане на пут пиратима. Тако је, на пример, BSA у сарадњи са америчком софтверском компанијом *Microsoft* ангажовала професионалне *cyber* истражитеље и формирала оперативну јединицу чији је задатак да проналази и уништава пиратске групације. Више од два милиона пиратских сајтова нуди компилације нелиценцираног софтвера, најчешће директним *download*-ом са свог сервера, а ова јединица месечно у просеку „обори“ тристотине. Они се у послу користе

алат “Grab-a-Site“, помоћу којег на свој компјутер довуку цео сајт, а сви фајлови се током овог процеса обележавају датумом и временом како би се на суду доказало да је у том трену заиста постојао такав сајт са недозвољеном садржајем.

Када су у питању пиратски сајтови који не нуде *download* материјал директно са сервера, већ продају дискове са софтвером овај траг се прослеђује екипи чији се припадници представљају као потенцијални купци и наручују дискове да би их касније употребили као доказе у поступцима пред судовима. Дакле, основни задатак ове јединице је да спречава пиратовање путем *website*-ова и обавештава интернет сервис провајдере када је простор на њиховом серверу злоупотребљен. На тај начин наносе штету пиратима и долазе до података које могу искористити у судским поступцима. Ипак, са развојем интернета и повећањем *web* локација, јасно је да ова јединица са постојећим малим капацитетима не може адекватно одговорити овом сложеном, глобалном проблему.

СОФТВЕРСКА ПИРАТЕРИЈА У СРБИЈИ

Полазећи од одредаба TRIPS и регулативе Европске уније које прописују мере за спречавање пиратерије и кривотворења, у нашој земљи се после петооктобарских промена приступило озбиљнијем начину заштите права интелектуалне својине. Ваља напоменути да је крајем прошлог века тадашњи режим у Србији отворено подржавао пиратерију као посебан вид патриотизма, а многи пирати су се захваљујући овом „послу“ обогатили (постоје подаци који указују на то да је софтверска пиратерија у Србији профитабилнија од диловања дроге).

Државна заједница Србија и Црна Гора стављена је на *Special watch list* за 2003. годину од стране Интернационалне алијансе за заштиту права интелектуалне својине⁵ (енг. *International Intellectual Property Alliance – IPA*) јер је обим пиратерије премашивао 90%, а посебно је овоме допринело непредузимање потребних мера за сузбијање ове појаве. Након сагледавања стања у овој области ИПА је у Специјалном извештају бр. 301 за 2003. годину дала препоруке мера и активности које наша Влада мора хитно да спроведе, и то: ратификација свих међународних конвенција које регулишу ову област, из-

⁵ International Intellectual Property Alliance (ИПА) је организација приватног сектора формирана 1984. године у Сједињеним Америчким Државама, са циљем да спречава неовлашћено коришћење материјала заштићених ауторским правима и њихову злоупотребу. ИПА и њене чланице прате прописе који се односе на интелектуалну својину и њихову примену у преко осамдесет земаља у свету, у сарадњи са владом Сједињених Америчких Држава, иностранним владама и приватним сектором.

мена савезног Закона о ауторском и сродним правима из 1998. године, који треба да обезбеди потпуну заштиту и ефикасне механизме примене тог закона, формирање посебног Владиног тела које би спроводило борбу против пиратерије и осигурало ефикасне кривичне истраге и судске поступке (одлуком Владе је исте године основана Комисија за борбу против пиратерије), пограничне мере за заустављање увоза и извоза пиратске робе, затварање киоска, улучних тезги и других малопродајних објеката преко којих се пиратерија шири, и обука органа откривања и гоњења у материји заштите ауторских права. Србија (заједно са Црном Гором) се четири пута нашла у овом извештају, управо на тзв. Листи за посматрање, и то за 2003, 2004, 2005. и 2006. годину. Тек након објављивања Специјалног извештаја број 301 за 2003. годину убрзани су напори да се у области ауторског и других сродних права најзад нешто покрене са мртве тачке – створен је законски оквир за борбу против софтверске пиратерије: 2004. године донет је нови Закон о ауторском и сродним правима (Службени лист СЦГ, 2004). Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала (Службени гласник РС, 2005) и Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектулане својине (Службени гласник РС, 2006). Такође, у априлу 2003. године Народна скупштина Републике Србије донела је Закон о изменама и допунама Кривичног закона (Службени гласник РС, 2003) којим је, између осталог, уведена нова група кривичних дела „Кривична дела бротив безбедности рачунарских података” и знатно проширена зона инкриминације за кривично дело – Неовлашћено коришћење ауторског и другог сродног права. Наведеним изменама Кривичног закона кривично дело Неовлашћено коришћење ауторског и другог сродног права сврстано је у кривична дела за која се гоњење предузима *ex officio* и надлежни јавни тужилац је дужан да покрене кривични поступак против извршиоца овог дела. У поменутом Специјалном извештају број 301 ПРА инсистира да обим кривично-правне заштите у овој области буде такав да:

- Кривично гоњење мора да се предузима по службеној дужности, а не по приватној тужби;
- Запрећене казне не смеју бити симболичне, већ морају бити строге како би обесхрабриле потенцијалне извршиоце;
- Предмети кривичних дела морају бити заплењени, одузети и уништени у складу са законом, а морају се запленити и средства за извршење кривичних дела јер се полази од чињенице да се најбољи ефекти у борби против пиратерије и кривотворења могу постићи управо кроз кривичноправну заштиту права интелектуалне својине.

Један од изузетно битних субјеката у борби против софтверске пиратерије, као још једног вида криминалних активности, јесте Министарство унутрашњих послова Републике Србије. У оквиру Управе криминалистичке полиције је 2007. године формирано Одељење за борбу против високотехнолошког криминала, а до тада су на сузбијању пиратерије радили инспектори који су били задужени за сузбијање привредног криминала. Неопходно је да особе које се баве сузбијањем софтверске пиратерије поседују одређена знања везана за лиценцирање софтвера, познају Закон о ауторском и сродним правима, али и да буду технички опремљена па је отварање овог одељења јако значајно.

Законом о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала предвиђено је да за поступање у предметима који се тичу откривања, кривичног гоњења и суђења за кривична дела против безбедности рачунарских података буде надлежно Посебно тужилаштво за високотехнолошки криминал. Од оснивања почетком 2006. године закључно са децембром 2009. године ово тужилаштво је покренуло 575 предмета од којих је 275 резултирало кривичним, донето је 130 правоснажних пресуда, а 95% предмета је било везано за интернет преваре, кршење права интелектуалне својине и угрожавање сигурности. Међутим, успостављањем нове правосудне мреже предвиђено је да се високотехнолошким криминалом баве два заменика вишег тужиоца у Београду, који ће бити надлежни за целу Србију, те је сасвим оправдано очекивати да ће тешко бити достигнута ефикасност из ранијег периода, јер ће мањи број људи радити све већи број предмета.

Неопходно је истакнути да у свим органима који се баве сузбијањем софтверске пиратерије постоје информатички образовани људи који одлично познају проблематику и имају вољу да овај проблем реше. Такође, ситуација по питању сузбијања софтверске пиратерије данас је неупоредиво боља него што је била пре неколико година. Резултати истраживања међународне студије BSA показују да је стопа софтверске пиратерије у 2011. години смањена за 2%, док у осталим земљама у окружењу, сем Хрватске, стагнира. О томе колико колико је значајно ово смањење пиратерије говори податак да је само десет земаља у свету остварило такав резултат и то је најбољи резултат у региону. Захваљујући снижавању стопе софтверске пиратерије домаћа софтверска индустрија је имала раст од 1,5%, а по основу повећања продаје софтвера буџетски приход је био 3,5 милиона евра. Такође, отворено је две стотине нових радних места у софтверској индустрији.

Нема сумње да је формирање Одељења за борбу против високотехнолошког криминала при МУП-у и тимова у тужилаштву значајно убрзало процес сузбијања пиратерије и учинило да се замајац закона све брже врти.

ЗАКЉУЧАК

Цивилизацијским напретком информационе технологије су постале нераздвојиви део нашег живота, а због њиховог значаја, намене и карактеристика у сваком друштву мора да постоји спремност и одлучност за њихову заштиту од сваке злоупотребе.

Почевши од 70-их година двадесетог века, када је пиратерија попримила размере епидемије, на међународном нивоу се почело посвећивати више пажње овом проблему. У циљу сузбијања пиратерије WIPO је донео низ конвенција које су, међутим, мање ефикасне од TRIPS споразума који предвиђа конкретне санкције за државу која се не придржава преузетих обавеза. У складу са међународним стандардима у нашој земљи је донет сет закона из области права интелектуалне својине који садрже правила која се односе и на сузбијање софтверске пиратерије, а да би они на што бољи начин остварили своју сврху потребно је створити што адекватније услове за њихову примену. Наравно, никако не треба занемарити изградњу свести код грађана о опасностима и последицама које са собом доноси пиратерија, као и да од ње штете има највећи део друштва, а користи само мали број појединаца.

ЛИТЕРАТУРА

- Бесаровић, В. (2005). *Интелектуална својина*. Београд: Центар за публикације Правног факултета у Београду.
- Craig, P., Honick, R., & Burnett, M. M. (2005). *Software piracy exposed*. Rockland, MA: Syngress.
- Цветковић, П. (2010). *Увод у право Светске трговинске организације*. Ниш: Центар за публикације Правног факултета у Нишу.
- Dutfield, G., & Suthersanen, U. (2008). *Global intellectual property law*. Northampton, MA: Edward Elgar.
- Миладиновић, З. (2006). Усклађивање прописа Републике Србије са међународним и европским стандардима против кривотворења и пиратерије. У: *Функционисање правног система Републике Србије. Зборник радова* (276–295). Ниш: Правни факултет, Центар за публикације.
- Радовановић, С. (2012). *Уговор о лиценци софтвера*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
- Спасић, В. (2007). Савремени облици пиратерије у ауторском и сродном праву. *Правни живот - часопис за правну теорију и праксу*, 13, 293–305.
- Спасић, В. (2011). *Ауторска дела у дигиталном окружењу*. Ниш: Центар за публикације Правног факултета у Нишу.

Закони

- Закон о ауторском и сродним правима, Службени лист СЦГ. Бр. 61 (2004)
- Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високо-технолошког криминала, Службени гласник РС. Бр. 61 (2005)

Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектулане својине Службени гласник РС. Бр. 46 (2006)
Закон о изменама и допунама Кривичног закона, Службени гласник РС. Бр. 67 (2003)

Aleksandra Vasić, University of Niš, Faculty of Law, Niš

SOFTWARE PIRACY AND MEASURES FOR ITS SUPPRESSION

Summary

The development of digital technology has led to radical changes in the sphere of intellectual creativity, especially in the field of creation and exploitation of intellectual creation. In the 21st century, holders of intellectual property rights are victims of unauthorized use of their protected rights increasingly often. This paper analyzed piracy of computer software, i.e. unauthorized copying of copyrighted computer software. Piracy is a reality of the modern world, and the level of protection that specific countries provide to copyright and related rights holders is a mirror of the economic system and legal stability of a country. Investors estimate the eligibility of a country for foreign investments in its economy mostly by the level of protection enjoyed by the holders of intellectual property rights. It is no surprise that piracy, particularly software piracy, reached epidemic proportions in the third world countries, and even the most developed countries have not remained immune. There is no doubt that, through digital networks, development of new digital technologies creates new forms of using people's work. However, despite the positive effects, digital technology has another side, which refers to the easy access to content, easy content storage, and cheap production of unauthorized copies of copyrighted work and objects of related rights.

Software is a valuable intangible property. Software companies, particularly in the U.S.A., where the roots of computer technology are, generate huge revenues from the production and sale of software and its adequate legal protection arises as a very important issue for the stimulation of further technological development. Despite the undisputed effort of software manufacturers to stop the unlawful use of computer programs, this is still a huge problem that hampers economic progress. In 2011 only, losses suffered by the software manufacturing companies exceeded the figure of 63 billion U.S. dollars. In the early 1980s there was a rapid growth of all forms of piracy, which began to affect all sectors of international trade and the member states of the international community sought to harmonize and unify legislation pertaining to the protection of intellectual property rights.

Software piracy damages legal economy, inflicting damage to state budgets since pirated software is produced and sold on the black market. Huge amounts of money are acquired illegally, thus violating the rights of creators. In accordance with international standards, a set of laws on intellectual property rights has been passed in our country, which includes the regulations on software piracy suppression. In order for these legislative acts to fulfill their purpose in the best possible manner, it is necessary to create proper conditions for their implementation. It is also necessary to constantly work on educating the government authorities in order to train them for prevention and suppression of this type of cybercrime.